

Zdobnik szkła

731610

Inna nazwa zawodu: kugler, szajbiarz, grawer

Zadania i czynności

Głównym celem pracy zdobnika szkła jest podwyższenie własności estetycznych wyrobów szklanych. Uzyskuje się to przez zdobienie powierzchni ukształtowanych i wykończonych wyrobów. Zdobieniu poddaje się głównie szkło gospodarcze i oświetleniowe.

W zawodzie tym istnieją specjalizacje wynikające ze stosowanych technik i procesów zdobienia. Każdy zdobnik w ramach swojej specjalności może zajmować się różnymi rodzajami zdobień. W większości hut szkła gospodarczego wykonuje się zdobienia metodą mechaniczną i chemiczno-mechaniczną. Prace te wykonują zdobnicy-szlifierze szkła, zwani potocznie kuglerami, szajbiarzami, grawerami.

Do zadań szlifierza należy zdzieranie, gładzenie i polerowanie powierzchni oraz obrzeży wyrobów za pomocą szlifierek o określonej konstrukcji, materiałów ściernych i wody. W analogiczny sposób wykonują oni także szlifowanie szkła. Szajbiarzom powierza się z reguły szlifowanie płaszczyzn szkła. Kuglerom, szlifierzom o wyższych kwalifikacjach zawodowych, powierza się rzeźbienie powierzchni wyrobów przy użyciu szlifierek. W procesie rzeźbienia wyróżniamy czynności: znaczenia, rzeźbienia i polerowania. Grawerom, z reguły szlifierzom o najwyższych kwalifikacjach i uzdolnieniach artystycznych, powierza się rzeźbienie lub ręczne rytowanie złożonych, artystycznych dekoracji. Wykonują te prace wykorzystując precyzyjne szlifierki wrzecionowe lub wiertarki z giętym wałem. Z procesem tym często związane jest trawienie rytowanych wzorów. Proces rzeźbienia i rytowania jest wieloetapowy i polega na powtarzalnym i dokładnym odwzorowaniu układu linii lub figur modelu na powierzchni wyrobu szklanego.

Drugą ważną grupę zdobników, zajmujących się wykańczaniem form szkła gospodarczego i oświetleniowego, stanowią malarze szkła. Ich praca polega na nanoszeniu na powierzchnię wyrobów różnego rodzaju farb za pomocą pędzli, stempli lub aerografów. W zależności od rodzaju zastosowanych materiałów zdobniczych jest to: malowanie ręczne nietrwałe i trwałe farbami szklivnymi, lustrami lub farbami brokatowymi, łuszczenie klejem, lazurowanie, iryzowanie, metalizowanie sposobem malarskim lub galwanicznym.

Kolejną grupę zdobników stanowią operatorzy maszyn, którzy obsługują automaty lub półautomaty sitodrukowe. Do grupy tej możemy zaliczyć także pracowników obsługujących matownice próżniowe i sprężarkowe służące do malowania mechanicznego oraz maszyny do rytowania, giloszownice i pantografy oraz automaty do rzeźbienia

Zanikającą specjalnością jest zdobienie kalkomanią, które polega na naklejaniu gotowych dekoracji na powierzchnię szkła.

Środowisko pracy

materialne środowisko pracy

Praca zdobnika szkła odbywa się w wydzielonych halach produkcyjnych wyposażonych w specjalne stanowiska robocze. Stanowiska pracy mają indywidualnie oświetlenie. Stanowiska pracy malarzy, a często także szlifierów, mają zamontowane instalacje wywiewno-nawiewne.

Uciążliwością pracy jest konieczność pozostawania w określonej pozycji dłuższy czas. Szlifierze są zagrożeni hałasem, pyłem i wibracjami, a malarze oparami substancji toksycznych. W zawodzie tym istnieje zwiększone ryzyko alergii oraz chorób reumatycznych i zwyrodnieniowych układu kostnego.

warunki społeczne

Praca zdobnika szkła w zależności od specjalności ma charakter zespołowy lub indywidualny, ale zawsze rodzaj wykonywanej dekoracji wymaga samodzielnego zorganizowania sobie stanowiska pracy. Dotyczy to zarówno doboru narzędzi, przygotowania środka zdobniczego i wykonania dekoracji, jak również ustawienia i zdjęcia wyrobu. Szlifierze (kuglerzy, grawerzy) często pracują w zespołach, 5 do 12 osób o różnych kwalifikacjach zawodowych, ale w wielu wypadkach szlifierze (szajbiarze, grawerzy, kuglerzy) pracują samodzielnie w systemie akordowym. Nad ich pracą czuwają doświadczeni mistrzowie i dyspozytorzy.

Praca malarzy szkła, operatorów maszyn oraz zdobników kalkomanią ma charakter pracy indywidualnej w systemie akordowym. W czasie wykonywania dekoracji zdobnicy pracują samodzielnie, bez stałego kontaktu z innymi ludźmi.

warunki organizacyjne

Zdobnik szkła pracuje 6 do 9 godzin dziennie. Jest to praca w stałych godzinach i tylko w dzień. Do wyjątków należy praca dwuzmianowa i w dni inne niż robocze. W tym zawodzie pracuje się na stałych stanowiskach, nie ma również konieczności wyjazdów. Do wykonywania pracy konieczne jest ochronne ubranie robocze oraz osobiste środki ochrony, np. okulary, zatyczki. Funkcje i zależności organizacyjne wiążą się ze strukturą organizacyjną działu zdobienia w firmie oraz z kwalifikacjami zawodowymi, zwłaszcza szlifierzy. Szlifierz może pełnić rolę członka zespołu rzeźbiarskiego, samodzielnego pracownika, mistrza albo dyspozytora. W pozostałych specjalnościach zdobnik może być tylko zwykłym pracownikiem. Praca zdobnika jest w bardzo dużym stopniu zrutynizowana. Pracownik sam decyduje o tempie i sposobie pracy, ale nie ma wpływu na to co robi. Tylko w wypadku operatora maszyn sposób i tempo pracy są wymuszone przez maszynę.

Wymagania psychologiczne

Ze względu na główny cel pracy zdobnika, jakim jest powtarzalne i dokładne wykonywanie dekoracji, oraz ze względu na to, że praca ma charakter samodzielny i zrutynizowany, niezbędną cechą w tym zawodzie jest umiejętność długotrwałej, monotonnej pracy, bez kontaktu z innymi ludźmi. Efekt pracy i zarobki zależą od zręczności manualnej rąk i zdolności artystycznych, malarskich lub rzeźbiarskich. Od umiejętności trzymania narzędzia (np. pędzla, rylca) i jego prowadzenia zależy bowiem ilość i jakość wykonanych dekoracji (np. kwiatów, linii, figur geometrycznych). Ważna jest dokładność i cierpliwość przy wykonywaniu pracy. Przydatna jest także podzielność

uwagi i dobra pamięć wzrokowa (zapamiętywanie dużej liczby szczegółów obrazu). Umiejętności dostrzegania szczegółów, rozróżniania barw i widzenia przestrzennego sprzyjają awansowi zawodowemu. Pracownikowi o wyższych kwalifikacjach powierza się do wykonania bardziej skomplikowane dekoracje. Doświadczeni pracownicy pełnią funkcje mistrzów, a także nauczycieli praktycznej nauki zawodu. Zdarza się, aczkolwiek rzadko, że zajmują się oni również projektowaniem wzorów dekoracji.

Rzeźbienie i grawerowanie ręczne wymaga precyzyjnego wykonywania i polerowania żłobin o określonym rozmiarze i kształcie, dokładnie według wzoru znaczonego na obracanym wyrobie w kształcie bryły, np. wazonie, kieliszku, misie.

Malowanie ręczne wymaga wielokrotnego precyzyjnego odtwarzania wzoru według projektu lub wzorca na powierzchni obracanego wyrobu w kształcie bryły. Często nakłada się kilka warstw dekoracji różnej wielkości, kształtu i barwy. Barwa nakładanych materiałów z reguły nie odpowiada barwie końcowej dekoracji po wypaleniu czy trawieniu.

W wypadku zdobnika-operatora maszyn i urządzeń powyższe cechy są mniej istotne, pożądane są jednak uzdolnienia techniczne przy dużej sprawności manualnej w ciągu długiego czasu monotonnej pracy indywidualnej. Praca wymaga często jednoczesnego uruchamiania elementu roboczego maszyny, nakładania farby i nakładania lub zdejmowania wyrobów oraz kontroli jakości wykonywanej dekoracji. W wypadku automatów do rzeźbienia, giloszownic, pantografów czy matownic piaskowych wymagany jest tylko nadzór nad pracą maszyny, nastawienie jej parametrów, a niekiedy także nakładanie i zdejmowanie wyrobów.

Natomiast monotonna i bardzo prosta praca zdobnika kalkomanią nie wymaga żadnych uzdolnień artystycznych czy technicznych, musi być tylko wykonywana dokładnie.

Praca zdobnika wymaga więc, niezależnie od specjalizacji, przede wszystkim dokładności, skrupulatności i cierpliwości, przy dużej monotonii i rutynie, bez stałego kontaktu z innymi ludźmi.

Wymagania fizyczne i zdrowotne

Praca zdobnika zalicza się do prac lekkich wykonywanych w pozycji siedzącej lub stojącej. Największe znaczenie w tym zawodzie ma sprawność układu kostno-stawowego i mięśniowego, oraz dobry wzrok. Istotna jest także ogólna sprawność fizyczna oraz sprawność narządu słuchu, dotyku dla szlifierzy lub węchu i dotyku dla malarzy.

Praca nie jest wskazana dla alergików, osób z chorobami typu reumatycznego lub astmatycznego oraz osób ze schorzeniami kręgosłupa i układu krążenia. Istnieje możliwość zatrudnienia osób niepełnosprawnych pod względem słuchu, mowy lub dysfunkcji kończyn dolnych. Osoby takie mogą być zatrudniane zwłaszcza jako malarze szkła lub zdobnicy kalkomanią. Nie zaleca się zatrudniania jako szlifierzy szkła osób niedosłyszących oraz z dysfunkcją kończyn dolnych.

Warunki podjęcia pracy w zawodzie

Do podjęcia pracy w zawodzie zdobnika szkła niezbędne jest minimum wykształcenia gimnazjalnego. Preferowane jest jednak wykształcenie zawodowe szklarskie, zwłaszcza

w zakresie zdobnictwa i przetwórstwa szkła.

Niezależnie od rodzaju wykształcenia wymagane jest ukończenie kursu kwalifikacyjnego, przyuczania do zawodu na stanowisku roboczym. W czasie kursu oceniane są predyspozycje kandydata do pracy w zawodzie malarza lub szlifierza szkła. W wypadku obsługi maszyn zdobniczych konieczne jest ukończenie kursu obsługi.

Możliwości awansu w hierarchii zawodowej

W zawodzie zdobnika szkła nie ma możliwości awansu w znaczeniu osiągania coraz wyższych stopni w hierarchii organizacyjnej. Awans, zwłaszcza w wypadku szlifierza szkła, może natomiast oznaczać uzyskanie opinii dobrego szlifierza i podwyższenie pozycji w zespole rzeźbiarskim, np. z pozycji znakowania do pozycji rzeźbiarza, rytownika, czy mistrza. Podnoszenie kwalifikacji możliwe jest tylko przez praktykę. Pewnym awansem może być założenie własnego zakładu zdobienia szkła.

Możliwości podjęcia pracy przez dorosłych

W zawodzie zdobnika szkła mogą podjąć pracę osoby starsze, pod warunkiem, że ukończą kurs-szkolenie na stanowisku pracy i wykażą się uzdolnieniami malarskimi lub rzeźbiarskimi. Nie dotyczy to zdobnika-operatora maszyn i urządzeń oraz zdobnika kalkomanią - w ich wypadku wystarczą tylko krótkie przeszkolenia. Dodatkowo osoby te muszą charakteryzować się dobrym ogólnym stanem zdrowia oraz dobrym wzrokiem. Górna granica wieku, w którym rozpoczyna się pracę w tym zawodzie nie powinna przekraczać 50 roku życia.

Możliwości zatrudnienia

Informacje będą sukcesywnie uzupełniane.

Zawody pokrewne

- zdobnik ceramik
- szlifierz
- artysta malarz
- grawer
- szklarz przetwórstwa szkła
- operator maszyn sitodrukowych
- artysta plastyk - projektant
- szklarz

Polecana literatura

Technologia Szkła, praca zbiorowa. Arkady. Warszawa 1972.

Grześkowiak W ., Obróbka szkła, WPLiS, Warszawa 1967.

Gulejan Ju.A ., Dekoratiwnaja obrabotka stekła i stekłoizdenij, Wyższaja Szkoła, Moskwa 1989

Często sprawy zawodu omawiane są w czasopismach:

Szkło i Ceramika

Sklar a Keramik

American Glass Review

International Glass Review

Verre